

Lleoedd Bwyd Cynaliadwy

Sustainable Food Places

www.synnwyrbwydcymru.org.uk

www.foodsensewales.org.uk

Lleoedd Bwyd Cynaliadwy | Sustainable Food Places

- Rhaglen bartneriaeth **yw Lleoedd Bwyd Cynaliadwy** sy'n cael ei harwain gan Soil Association, Food Matters and Sustain: y gynghair ar gyfer gwell bwyd a ffermio – gyda phartneriaid ym mhob un o'r gwledydd datganoledig. Fe'i hariennir gan Sefydliad Esmée Fairbairn a Chronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol.
- Rhwydwaith aelodaeth **yw LIBC** sy'n dod â phartneriaethau bwyd arloesol o drefi, dinasoedd, bwrdeistrefi, ardaloedd a siroedd ledled y DU ynghyd sy'n sbarduno arloesedd ac arfer gorau ar bob agwedd ar fwyd iach a chynaliadwy – mae ganddi 100 o aelodau.
- Datblygwyd **Synnwyr Bwyd Cymru** ar ôl i Gaerdydd ddod yn un o "Ddinasoedd" peilot Bwyd Cynaliadwy y DU yn 2015 a bellach, mae'n Bartner Cenedlaethol ar gyfer LIBC yng Nghymru.
- Ers 2018 mae **Synnwyr Bwyd Cymru** wedi bod yn adeiladu'r achos dros ac yn datblygu rhwydwaith o Bartneriaethau Bwyd ledled Cymru, fel rhan o'i nod i **gyd-greu system fwyd i Gymru sy'n dda i bobl ac a'r blaned**.
- **Sustainable Food Places** is a partnership programme led by the Soil Association, Food Matters and Sustain: the alliance for better food and farming – with partners in each of the devolved nations. It is funded by the Esmée Fairbairn Foundation and The National Lottery Community Fund.
- SFP is a **membership network** that brings together pioneering food partnerships from towns, cities, boroughs, districts and counties across the UK that are driving innovation and best practice on all aspects of healthy and sustainable food – it has 100 members.
- **Food Sense Wales** was created as a result of Cardiff being one of the UK Pilot Sustainable Food "Cities" in 2015 and is the Nation Partner for Sustainable Food Places in Wales.
- Since 2018 **Food Sense Wales** has been building the case for and developing a network of Food Partnerships across Wales, as part of its aim to **co-create a food system for Wales that is good for people and the planet**.

***‘Yn gwneud bwyd iach a chynaliadwy
yn nodwedd ddiffiniol o ble mae pobl yn byw.’***

- Partneriaeth Bwyd Cynaliadwy: grŵp traws-sector sy’n cynnwys cyrff awdurdodau lleol a’r sector cyhoeddus, sefydliadau trydydd sector, busnesau a sefydliadau academaidd
- Yn defnyddio bwyd fel arf ar gyfer cyflawni canlyniadau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol cadarnhaol
- Cyd-ddatblygu gweledigaeth, strategaeth a chynllun gweithredu ar gyfer gwneud bwyd iach a chynaliadwy yn nodwedd ddiffiniol o ble mae pobl yn byw a chymryd camau cydgysylltiedig ar draws ystod eang o faterion bwyd.

***‘Making healthy and sustainable food
a defining characteristic of where people live.’***

- Sustainable Food Partnership: a cross-sector group involving local authority and public sector bodies, third sector organisations, businesses and academic institutions
- Using food as a tool for delivering positive social, economic and environmental outcomes
- Co-develop a vision, strategy and action plan for making healthy and sustainable food a defining characteristic of where people live and taking coordinated action across a wide range of food issues.

Mae Partneriaethau Bwyd Cynaliadwy yn cynrychioli dros draean o ardaloedd Awdurdodau Lleol Cymru gan gwmpasu tua 50% o'r boblogaeth. Yr aelodau presennol yw:

- Bwyd Caerdydd
- Bwyd y Fro
- Partneriaeth Bwyd Sir Fynwy
- Bwyd RCT - Rhondda Cynon Taf
- Partneriaeth Bwyd Blaenau Gwent
- Partneriaeth Bwyd Powys
- Bwyd Sir Gâr, Sir Gaerfyrddin
- Partneriaeth Bwyd Torfaen
- Bwyd Abertawe

Sustainable Food Partnerships represent over a third of Local Authority areas in Wales covering in the region of 50% of the population. Current members are:

- Food Cardiff
- Food Vale
- Monmouthshire Food Partnership
- RCT Food - Rhondda Cynon Taf
- Blaenau Gwent Food Partnership
- Powys Food Partnership
- Bwyd Sir Gâr, Carmarthenshire
- Torfaen Food Partnership
- Bwyd Abertawe - Swansea

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

Cefnogaeth Llywodraeth Cymru:

Yn ystod haf 2022, ymrwymodd [Llywodraeth Cymru i ariannu partneriaethau bwyd traws-sector yng Nghymru](#) fel rhan o gyfres o becynnau ymyrraeth i helpu i liniaru tldi.

Mae'r ymrwymiad hwn bellach yn cael ei wireddu gyda £2.5 miliwn wedi'i ddyrannu i awdurdodau lleol ledled Cymru i gefnogi neu gryfhau datblygiad partneriaethau bwyd traws-sector.

Mae Synnwyr Bwyd Cymru yn cefnogi datblygiad parhaus Partneriaethau Bwyd ym mhob awdurdod lleol drwy:

- Cefnogaeth un i un
- Datblygu Cymuned Ymarfer
- Hyrwyddo cefnogaeth Cymheiriaid i Gyfoedion
- Adnoddau, digwyddiadau a chymorth cyfathrebu
- Gwneud yr achos dros gefnogaeth Partneriaeth Bwyd a chysylltu â pholisi Llywodraeth Cymru
- Cyflwyno partneriaethau newydd i'r model Lleoedd Bwyd Cynaliadwy

Welsh Government Support:

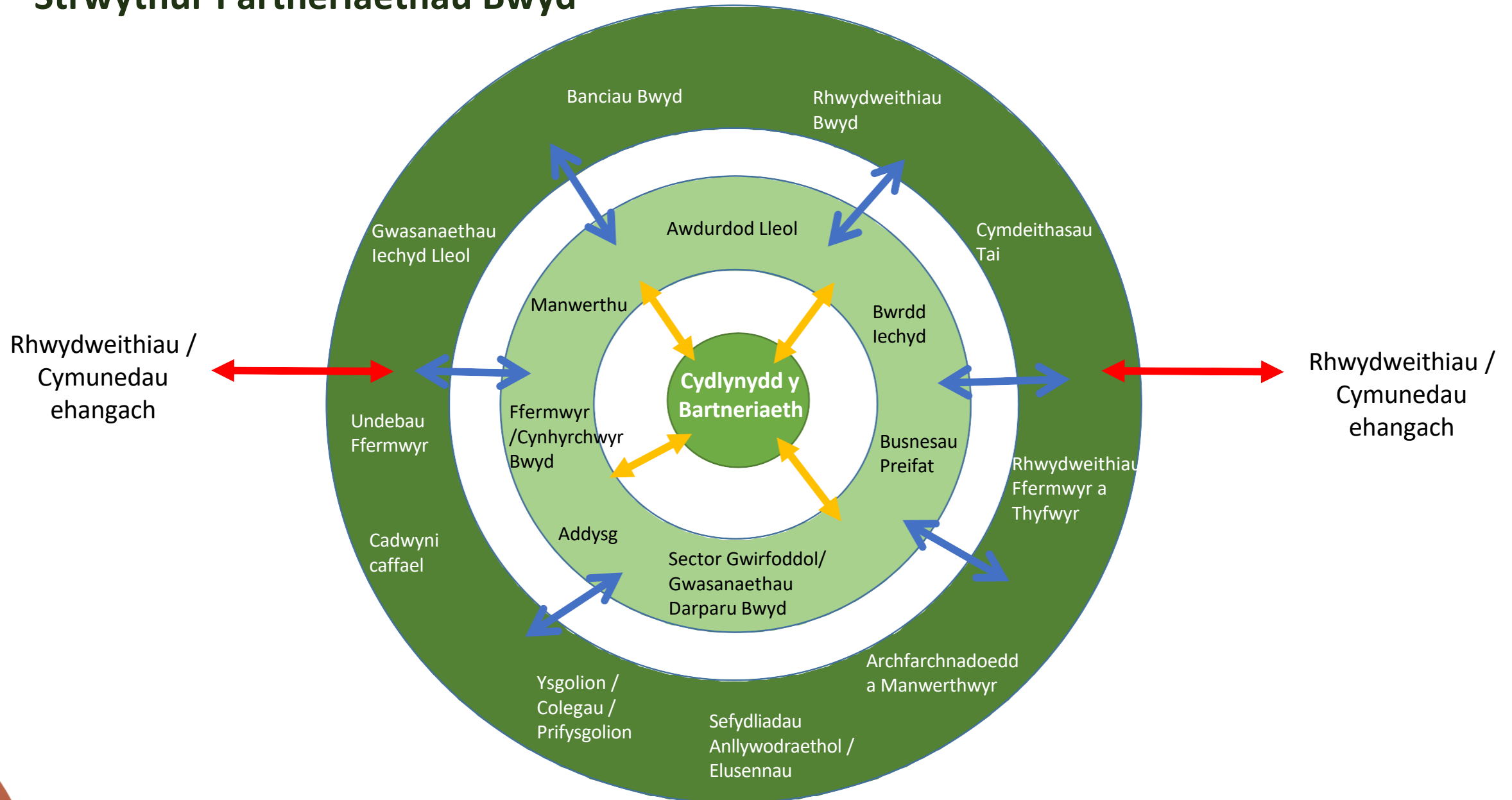
During the summer of 2022, [Welsh Government committed to funding cross-sector food partnerships in Wales](#) as part of a series of intervention packages to help alleviate poverty.

This commitment is now being realised with £2.5 million allocated to local authorities across Wales to support or strengthen the development of cross-sector food partnerships.

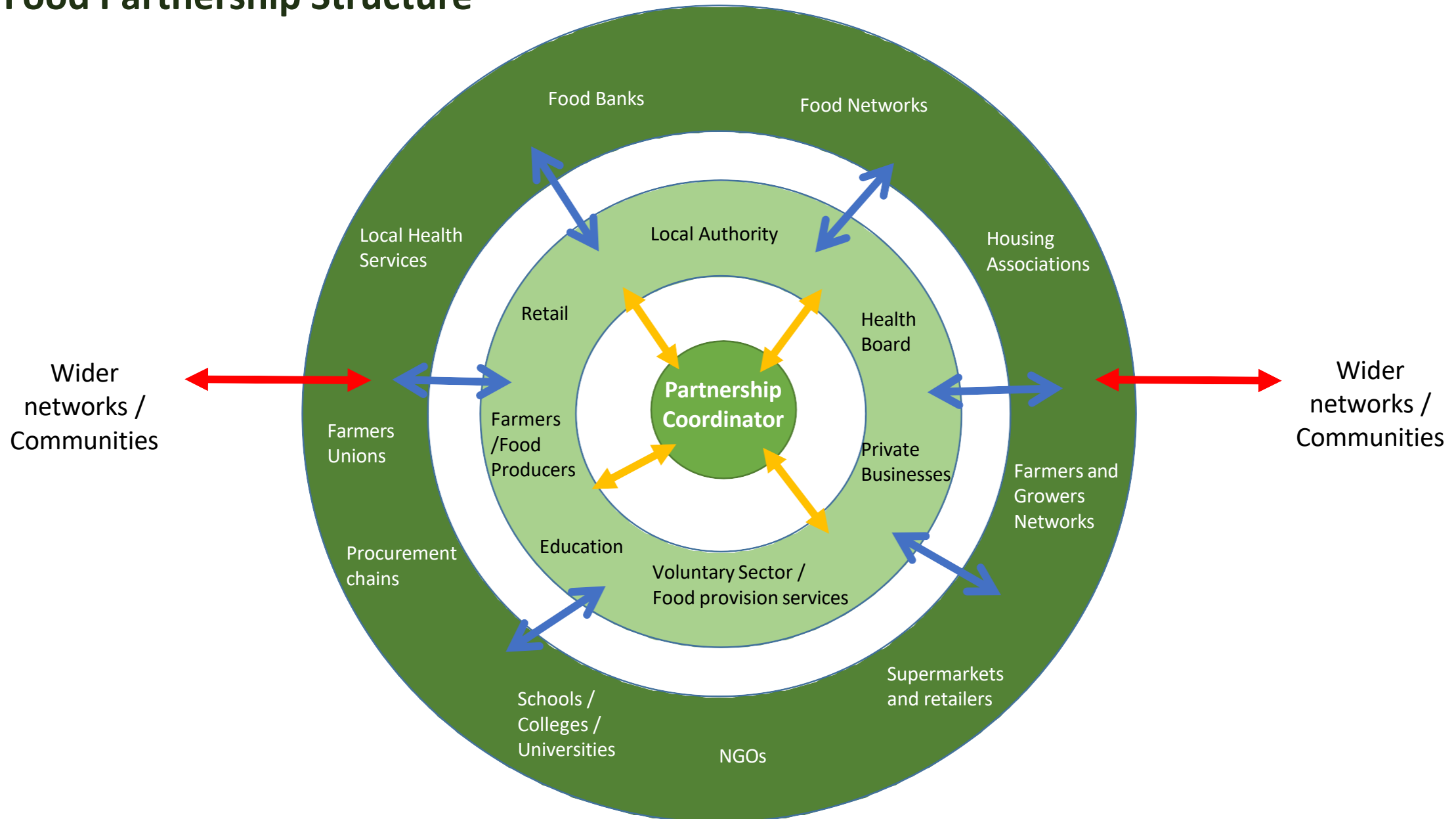
Food Sense Wales is supporting the continued development of Food Partnerships in each Local Authority through:

- One to one support
- Developing a Community of Practice
- Promoting Peer to Peer support
- Resources, events and communications support
- Making the case for Food Partnership support and linking to Welsh Government policy
- Introducing new partnerships to the Sustainable Food Places model

Strwythur Partneriaethau Bwyd

Food Partnership Structure

Enghraifft: Bwyd Caerdydd

Cydlynnydd Bwyd
Caerdydd

Bwrdd Strategol Bwyd Caerdydd

Aelodau Craidd:
Cyngor Caerdydd
Bwrdd Iechyd Prifysgol
Caerdydd a'r Fro
Tîm Iechyd Cyhoeddud
Caerdydd
Aelodau ychwanegol:
Busnesau Bwyd Elusennau
Gweithredwyr unigol
Prifysgolion / Ymchwilwyr
Individual

Rhwydwaith Bwyd Caerdydd

200 o aelodau gweithgar o bob sector e.e.
elusennau, tai, diwylliant, twristiaeth,
lletygarwch, gweithredu ar lawr gwlad

Grwpiau wedi'u hwyluso:

Rhwydwaith Manwerthu Bwyd Cymunedol
Gweithgor Tlodi Bwyd
Grŵp Cyfathrebu
Grŵp Caffael Bwyd Caerdydd a'r Fro
Rhwydwaith Caerdydd Bwydadwy

Mudiad Bwyd Da ledled y Ddinas

Rhodddwyd 20,000 o blanhigion plwg
llysiau i 5000 o gartrefi yn ystod y
cyfnod cloi

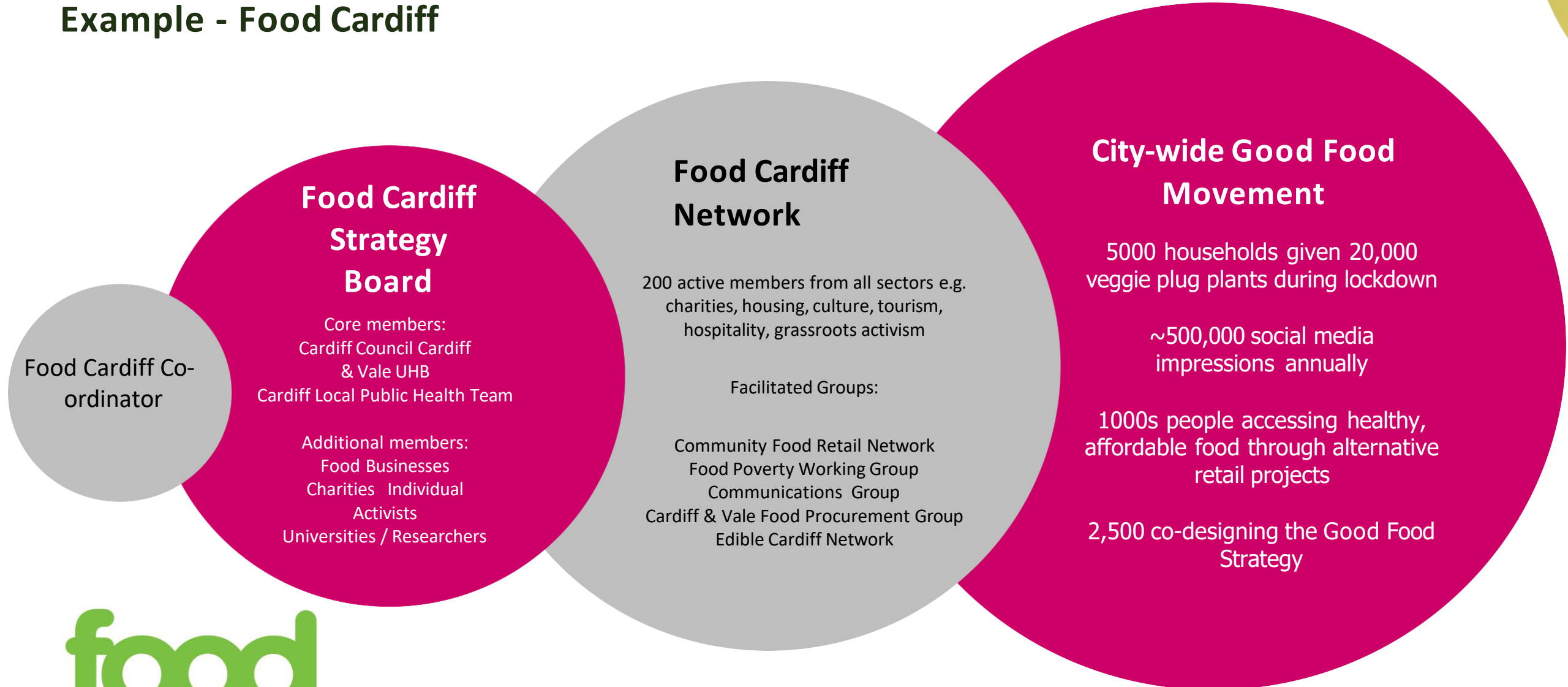
~500,000 o argraffiadau cyfryngau
cymdeithasol bob blwyddyn

1000oedd o bobl yn cael mynediad at
fwyd iach, fforddiadwy trwy brosiectau
manwerthu amgen

2,500 yn cyd-ddylunio'r Strategaeth
Bwyd Da

bwyd
Caerdydd

Example - Food Cardiff

Partneriaeth Bwyd Blaenau Gwent – Grŵp Llywio

Sefydliad sy'n cynnal y Bartneriaeth – Cartrefi Cymunedol Tai Calon

Tai Calon, Cydlynnydd Partneriaeth Bwyd

- Cyfarwyddwr Cymunedau a Thai, Tai Calon
- Arweinydd Strategol Rhanbarthol, Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Gwent
- Swyddog Polisi a Phartneriaethau, Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent
- Rheolwr Rhaglen, Synnwyr Bwyd Cymru
- Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus, BIP Aneurin Bevan
- Cyfoeth Naturiol Cymru

Blaenau Gwent Food Partnership – Steering Group

Partnership Host organisation – Tai Calon Community Housing

Tai Calon, Food Partnership Coordinator

- Director of Communities and Housing, Tai Calon
- Regional Strategic Lead, Gwent Association of Voluntary Organisations
- Policy Officer & Partnerships, Blaenau Gwent County Borough Council
- Programme Manager, Food Sense Wales
- Consultant in Public Health, Aneurin Bevan UHB
- Natural Resources Wales

Dull gweithredu ar sail systemau

A systems approach

Dull gweithredu ar sail systemau

Mater allweddol 1: Mabwysiadu dull strategol a chydweithredol o ymdrin â threfniadau llywodraethu a chymau gweithredu'n ymwneud â bwyd da

Mater allweddol 2: Datblygu ymwybyddiaeth y cyhoedd, dinasyddiaeth fwyd weithredol a mudiad bwyd da lleol

Mater allweddol 3: Mynd i'r afael â thlodi bwyd a salwch sy'n gysylltiedig â deiet a chynyddu mynediad i fwyd iach, fforddiadwy

Mater allweddol 4: Creu economi fwyd fywiog, ffyniannus ac amrywiol

Mater allweddol 5: Trawsnewid y meysydd arlwyio a chaffael ac adfywio cadwyni cyflenwi bwyd lleol a chynaliadwy

Mater allweddol 6: Mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur drwy fwyd a ffermio cynaliadwy a thoi terfyn ar wastraff bwyd

A systems approach

1: Taking a strategic and collaborative approach to good food governance and action

2: Building public awareness, active food citizenship and a local good food movement

3: Tackling food poverty and diet related ill-health and increasing access to affordable healthy food

4: Creating a vibrant, prosperous, and diverse sustainable food economy

5: Transforming catering and procurement and revitalizing local and sustainable food supply chains

6: Tackling the climate and nature emergency through sustainable food & farming and an end to food waste

Datblygu partneriaeth fwyd – camau cyntaf

- Meithrin dealltwriaeth eang o'r cyd-destun lleol a diwylliant bwyd lleol a chasglu data sylfaenol
 - Arolygon Bwyd
 - Mapio'r System Fwyd
 - Mapio Polisi Bwyd
- Ymgynghori ar y system fwyd – archwilio gwahanol safbwyntiau ar faterion bwyd, hwyluso cyfranogiad cymunedol ac adeiladu cynrychiolaeth
 - Mapio Bwyd Cymunedol
 - Hwyluso grŵp ffocws bwyd
- Strategaeth datblygu bwyd a chynllunio gweithredol – rhannu gwybodaeth a datblygu cynllun gweithredu i gyflawni'r weledigaeth/strategaeth fwyd mewn ffordd gynhwysol, cyfranogol a chydweithredol.

Developing a food partnership – first steps

- Build a broad understanding of the local context and local food culture and collect baseline data
 - Food surveys
 - Food system mapping
 - Food policy mapping
- Food system consultation – explore different perspectives on food issues, facilitate community participation and building representation
 - Community Food mapping
 - Food Focus group facilitation
- Food development strategy and action planning – share knowledge and develop an action plan to deliver the vision/ food strategy in an inclusive, participatory and collaborative way.

Gwneud cais am aelodaeth Rhwydwaith LIBC

I ddod yn aelod, mae'n rhaid i chi allu dangos bod y canlynol ar waith gennych:

- Partneriaeth fwyd draws-sector sefydledig gyda chylch gorchwyl clir.
- Tystiolaeth bod eich partneriaeth wedi cyfarfod yn rheolaidd am o leiaf 6 mis, gan gynnwys cofnodion cyfarfodydd.
- Person arweiniol a enwir sy'n fodlon i aelodau eraill gysylltu ag ef.
- Trosolwg o'r System Fwyd.
- Cynllun Gwaith Partneriaeth Bwyd ar gyfer y 6 mis nesaf.

Applying for SFP Network membership

To become a member, you must be able to evidence that you have the following in place:

- An established cross-sector food partnership with clear terms of reference.
- Evidence that your partnership has met regularly for at least 6 months, including minutes of meetings.
- A named lead person who is willing to be contacted by other members.
- A Food System Overview.
- A Food Partnership Work Plan covering the next 6 months.

Mae buddion yn cynnwys:

- Mynediad breintiedig i arbenigedd cyfoedion ledled y DU
- Gwahoddiadau i ddigwyddiadau rhanbarthol a chenedlaethol
- Cefnogaeth tîm Lleoedd Bwyd Cynaliadwy (DU a Chymru)
- Cyfle i gymryd rhan yn ein hymgyrchoedd
- Gwneud cais am grantiau a dyfarniadau
- Mynediad llawn i becynnau cymorth ac adnoddau ar-lein

Benefits include:

- Privileged access to the expertise of peers across the UK
- Invitations to regional and national events
- Support of the Sustainable Food Places team (UK and Wales)
- Take part in our campaigns
- Apply for grants and awards
- Full access to online toolkits and resources

Dyddiad Adolygu Aelodaeth nesaf:

- Dydd Iau, Mai 23ain, 2024
- Dylid cyflwyno ceisiadau aelodaeth trwy anfon e-bost at info@sustainablefoodplaces.org cyn y dyddiad adolygu nesaf

Next Membership Review Date:

- Thursday, May 23rd 2024
- Membership applications should be submitted by email to info@sustainablefoodplaces.org ahead of the next review date

Ble i fynd nesaf....

I gael mynediad at adnoddau defnyddiol ar gyfer datblygu'ch partneriaethau bwyd, ewch i'r adran **Partneriaethau Bwyd** ar wefan Synnwyr Bwyd Cymru:

www.synnwyrbwydcymru.org.uk

Where to go next

To access useful resources for developing food partnerships, please visit the **Food Partnerships** section of the Food Sense Wales website:

www.foodsensewales.org.uk

Datblygu partneriaeth bwyd – Mapio polisi bwyd

Mae Mapio Polisi Bwyd yn cyfeirio at y broses o goladu a dadansoddi strategaethau, polisiau a chynlluniau sy'n berthnasol i'r agenda bwyd lleol. Mae hyn yn eich galluogi i weld pa flaenoriaethau lleol y gellir eu cefnogi gan waith ar systemau bwyd cynaliadwy.

Ardal	Enghreifftiau o Strategaethau
Iechyd	Strategaeth Iechyd a Lles, Strategaeth Pwysau Iach, Strategaeth Gordewdra, Strategaeth Diabetes, Asesiad Anghenion Strategol ar y Cyd, Cynllun Iechyd y Boblogaeth, Strategaeth Iechyd Meddwl, Cynllun Iechyd Plant a Phobl Ifanc, Cynllun Gweithredu Tlodi Bwyd.
Yr Amgylchedd	Strategaeth Mannau Agored, Strategaeth Newid Hinsawdd, Strategaeth Ddi-Garbon, Cynllun Dinas Werdd, Strategaeth Coed, Strategaeth Rhandiroedd, Strategaeth Parciau a Mannau Agored, Cynllun Bioamrywiaeth, Cynllun Gweithredu Peillwyr, Strategaeth Seilwaith Gwyrdd.
Caffael	Polisi Arlwyyo a Chaffael, Strategaeth Caffael Cynaliadwy, Polisi Gwerth Cymdeithasol.
Gwastraff	Strategaeth Wastraff, Strategaeth Rheoli Gwastraff ac Adnoddau.
Cynllunio	Cynllun Lleol, Cynllun Cymdogaeth, Cynllun Datblygu Cymdogaeth.

Developing a food partnership – Food policy mapping

Food Policy Mapping refers to the process of collating and analysing strategies, policies and plans that are relevant to the local food agenda. This enables you to see which local priorities can be supported by work on sustainable food systems.

Area	Example Strategies
Health	Health and Wellbeing Strategy, Healthy Weight Strategy, Obesity Strategy, Diabetes Strategy, Joint Strategic Needs Assessment, Population Health Plan, Mental Health Strategy, Children and Young People's Health Plan, Food Poverty Action Plan.
Environment	Open Space Strategy, Climate Change Strategy, Zero Carbon Strategy, Green City Plan, Tree Strategy, Allotments Strategy, Parks and Open Spaces Strategy, Biodiversity Plan, Pollinator Action Plan, Green Infrastructure Strategy.
Procurement	Catering and Procurement Policy, Sustainable Procurement Strategy, Social Value Policy.
Waste	Waste Strategy, Waste and Resource Management Strategy.
Planning	Local Plan, Neighbourhood Plan, Neighbourhood Development Plan.

Mynd i'r afael â thlodi bwyd, afiechyd sy'n gysylltiedig â diet a mynediad at fwyd iach fforddiadwy:

- Sefydlu partneriaeth aml-asantiaeth sy'n cynnwys sefydliadau allweddol yn ogystal â phobl â phrofiad o fyw, i nodi a mynd i'r afael â'r ystod lawn o faterion sy'n cyfrannu at dlodi bwyd mewn ffordd strategol gydgysylltiedig
- Sicrhau darpariaeth bwyd cymdeithasol o ansawdd uchel i bobl a allai fel arall fynd yn llwglyd neu ddioddef diffyg maeth, er enghraifft trwy gynllun talebau Cychwyn Iach, prydau ysgol am ddim, brecwast, darpariaeth prydau ar ôl ysgol a phrydau gwyliau, clybiau cinio a phryd ar glud.
- Hyrwyddo cyflogau teg trwy awdurdodau lleol yn mabwysiadu'r Cyflog Byw go iawn ar gyfer ei staff ei hun a chontractwyr a thrwy ymgyrchoedd i godi ymwybyddiaeth cyflogwyr eraill a mabwysiadu'r Cyflog Byw a'r manteision a ddaw yn sgil hyn.
- Hyfforddi gweithwyr iechyd proffesiynol, cynghorwyr lles, sefydliadau tai a gwirfoddol mewn materion tlodi bwyd fel y gallant gyfeirio'r rhai sy'n profi tlodi bwyd yn effeithiol at gymorth lles a chronfeydd caledi lleol, yn ogystal ag at gymorth bwyd brys ar adegau o argyfwng.

Tackling food poverty, diet related ill-health and access to affordable healthy food:

- Establish a multi-agency partnership involving key organisations as well as people with lived experience, to identify and tackle the full range of issues that contribute to food poverty in a joined-up strategic way
- Ensure high quality social food provision for people who might otherwise go hungry or suffer malnutrition, for example through the Healthy Start voucher scheme, free school meals, breakfast, after school and holiday meal provision, lunch clubs and meals on wheels.
- Promote fair wages through local authority adoption of the real Living Wage for its own staff and for contractors and via campaigns to raise other employers' awareness and adoption of the Living Wage and the benefits this brings.
- Train health professionals, welfare advisers, housing and voluntary organisations in food poverty issues so they can effectively direct those experiencing food poverty to welfare support and local hardship funds, as well as to emergency food aid at times of crisis.

Diolch yn fawr

Thank you

www.synnwyrbwydcymru.org.uk

www.foodsensewales.org.uk